

Ο ΡΟΛΟΣ ΤΩΝ ΑΝΩΤΑΤΩΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΣΧΟΛΩΝ ΩΣ ΤΟ ΕΤΟΣ 2000

ΠΕΡΙΛΗΨΗ ΤΩΝ ΕΙΣΗΓΗΣΕΩΝ ΠΟΥ ΕΓΙΝΑΝ ΣΤΟ ΣΥΜΠΟΣΙΟ
ΤΗΣ ΑΝΩΤΑΤΗΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗΣ ΣΧΟΛΗΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ
ΜΕ ΤΗ ΣΥΜΠΛΗΡΩΣΗ 30 ΧΡΟΝΩΝ ΑΠΟ ΤΗΝ ΙΔΡΥΣΗ ΤΗΣ

ΣΠΥΡ. ΖΕΥΓΑΡΙΔΗ
Καθηγητού ΑΒΣΘ

Το συμπόσιο έγινε στη Θεσσαλονίκη (6-7-8/12/1987) με τη συμμετοχή 25 καθηγητών ελληνικών και ξένων Πανεπιστημίων και με κεντρικό θέμα το ρόλο των Οικονομικών Σχολών κατά τον 21ο αιώνα.

Στην εναρκτήρια συνεδρίαση η πρόεδρος της ΑΒΣΘ κυρία Μαρία Νεγρεπόντη-Δελιβάνη παρουσίασε στοιχεία από την ιστορία της Σχολής, η οποία έχει αποδόσει μέχρι σήμερα 10.000 πτυχιούχους, που απορροφήθηκαν από τον δημόσιο (70%) και τον ιδιωτικό τομέα (30%). Σήμερα η ΑΒΣΘ με 7.000 φοιτητές και δύο τμήματα (Οικονομίας και Διοίκησης Επιχειρήσεων) προετοιμάζεται να αποτελέσει τον πυρήνα του Αλεξάνδρειου Μακεδονικού Πανεπιστημίου Κοινωνικών Επιστημών, με την προσθήκη νέων σχολών.

Οι εισηγήσεις που ακολούθησαν κάλυψαν ένα ευρύ φάσμα θεμάτων με κεντρικούς άξονες:

- α) Τους στόχους της ακαδημαϊκής παιδείας και ιδιαίτερα των οικονομικών σχολών και των σχολών διοίκησης επιχειρήσεων.
- β) Την ανάγκη συνεχούς προσαρμογής των πανεπιστημιακών προγραμμάτων στις νέες εξελίξεις.
- γ) Τις μεταβολές που προμηνύονται στο κατώφλι του 21ου αιώνα και
- δ) Τη θέση των *Ελληνικών Πανεπιστημίων* μέσα σ' αυτή την κοσμογονία.

Θα αναφερθώ παρακάτω περιληπτικά στις εισηγήσεις που ακούστηκαν στη διάρκεια του συμποσίου.

α) Στόχοι και προσδοκίες

Σε τι πρέπει να στοχεύει η ακαδημαϊκή παιδεία; Τι προσδοκά από τις

οικονομικές σχολές και τις σχολές διοίκησης επιχειρήσεων η σύγχρονη κοινωνία;

Ο καθηγητής του Πανεπιστημίου της Γενεύης κ. *Gérald Mentha* προσπάθησε ν' απαντήσει στο ερώτημα αν οι Ανώτατες Σχολές πρέπει να στοχεύουν στη δημιουργία ανθρώπων ικανών να ασκούν ένα επάγγελμα. Είπε ότι, παρά το γεγονός ότι η εφαρμοσμένη έρευνα είναι θεμελιώδες στοιχείο της εκπαίδευσης, «η αποστολή των Πανεπιστημιακών Σχολών είναι πρώτα απ' όλα πολιτιστική» και ότι «πρέπει να εξασφαλίσουν μιαν ισορροπία ανάμεσα στην κουλτούρα και στις τεχνικές, ανάμεσα στη γνώση και στην πρακτική». Εξ άλλου δεν είναι βέβαιον ότι ένας νέος θα ασκήσει το ίδιο επάγγελμα σ' όλη του τη ζωή. Και ακόμα, η διοίκηση των επιχειρήσεων απαιτεί την ύπαρξη γνώσεων από διάφορους κλάδους και δημιουργικό πνεύμα. Προτιμά λοιπόν τη χορήγηση γενικών γνώσεων πριν από την εξειδίκευση και προτείνει την οργάνωση ενός τρίτου κύκλου σπουδών για ερευνητές και διδάκτορες, αλλά και την ανακύκλωση των σπουδών αυτών που μπαίνουν στην επαγγελματική ζωή.

Ο καθηγητής της ιστορίας της οικονομικής σκέψης του Πανεπιστημίου της Ρώμης κ. *Massimo Finioia*, αναφέρθηκε στο γεγονός ότι οι εμπειρικές και ιστορικοθεσμικές έρευνες σε διάφορες χώρες έδωσαν διαφορετικά αποτελέσματα και συνεπώς «δεν είναι ούτε ορθό ούτε βολικό να υιοθετηθούν τα ίδια εκπαιδευτικά προγράμματα σε όλες τις χώρες». Αναφέρθηκε επίσης στη διεθνοποίηση των αγορών που φαίνεται ότι επιβάλλει την προτυποποίηση της οικονομικής παιδείας, αν δεχθούμε την άποψη ότι «η επιχειρηματική εμπειρία αποτελεί τη βάση της θεωρητικής εργασίας και όχι το αντίστροφο», όπως είπε. Στη συνέχεια αναφέρθηκε στην πρακτική όψη της οικονομικής επιστήμης και θύμισε στους ακροατές την άποψη του Angelo Messedaglia (1820-1901) που στήριξε θεωρητικά την άποψη ότι δεν μπορεί να είναι κανείς οικονομολόγος χωρίς καθημερινή επαφή με την ίδια την οικονομική ζωή. «Δυστυχώς», είπε, «στην πράξη καθώς διαβάζω τη διεθνή οικονομική φιλολογία και παρατηρώ τα μαθήματα που διδάσκονται σε πολλά Ιταλικά Πανεπιστήμια, έχω συχνά την εντύπωση ότι η οικονομική επιστήμη γίνεται όλο και περισσότερο αφηρημένη και απομακρίνεται από τα προβλήματα που θα έπρεπε να λύσει».

Ο καθηγητής του Πανεπιστημίου Παρισίων Χ και Διευθυντής Μελε-

τών του ΟΟΣΑ κ. Δημήτριος Γερμίδης, γνωρίζοντας τόσο την ελληνική όσο και τη διεθνή πραγματικότητα, υπογράμμισε ότι οι Οικονομικές Σχολές πρέπει να μεταδίδουν γνώσεις θεωρητικές και πρακτικές, να ζουν κοντά στα οικονομικά και κοινωνικά προβλήματα της χώρας και του κόσμου, να συνδυάζουν την έρευνα με την πράξη. Αξιολόγησε το σύστημα της Ανώτατης Παιδείας με τρία κριτήρια: (α) την εσωτερική αποδοτικότητα (δηλαδή τι γνώσεις προσφέρονται και πώς αφομοιώνονται), (β) την εξωτερική αποδοτικότητα (δηλαδή πόσο οι γνώσεις αυτές είναι προσαρμοσμένες στις ανάγκες της αγοράς εργασίας) και (γ) την ισότητα. Ως προς το πρώτο κριτήριο, παρατήρησε ότι η υπερβολική κατοχύρωση φοιτητών και καθηγητών, το μοναδικό διδακτέο εγχειρίδιο, ο διοικητικός συγκεντρωτισμός και έλεγχος της ζωής των Σχολών, η χαμηλή χρηματοδότηση της έρευνας και αποχή των φοιτητών από την παρακολούθηση μαθημάτων αποτελούν δείγματα μικρής εσωτερικής αποδοτικότητας. Ως προς το δεύτερο κριτήριο, παρατήρησε ότι δείγμα της μικρής προσαρμοστικότητας των σπουδών στις ανάγκες της αγοράς εργασίας στην Ελλάδα είναι το χαμηλό ποσοστό πτυχιούχων μεταπτυχιακών σπουδών (1,5%). Τέλος, για το θέμα της ισότητας είπε ότι η παιδεία στην Ελλάδα είναι δωρεάν κατ' επίφαση και ότι με το κρατικό μονοπώλιο καταφέραμε να είμαστε η τέταρτη χώρα στον κόσμο από πλευράς αριθμού φοιτητών στο εξωτερικό (44.000 το 1985) (36,7% του συνόλου των φοιτητών έναντι 1-3% στην υπόλοιπη Ευρώπη).

Ο Ομότιμος καθηγητής του Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης κ. Δημήτριος Δελιβάνης, αναφερόμενος στο γενικό πρόβλημα των στόχων της οικονομικής παιδείας, διερεύνησε τη συμβολή των οικονομολόγων σε περίοδο μακρόχρονης κρίσης. Αφού υπογράμμισε ότι δεν υπάρχει πάντα ομοφωνία για το τι είναι κρίση, διαπίστωσε ότι η γνώμη των οικονομολόγων γίνεται υπολογίσιμη όταν η οικονομική κατάσταση επιδεινώνεται και όλοι αναζητούν να εντοπίσουν τις αιτίες ή να βρουν τρόπους θεραπείας. Για να μπορέσουν οι οικονομολόγοι να ανταποκριθούν σ' αυτή την αίτηση θεραπείας, πρέπει να έχουν γνώσεις και πείρα, να παρακολουθούν τις οικονομικές μεταβολές, τις επίσημες δημοσιεύσεις ειδικών οργανισμών και την εξέλιξη των παραγόντων που επηρεάζουν την οικονομική συμπεριφορά.

Αναφερόμενος στους στόχους της πανεπιστημιακής παιδείας ο τακτικός καθηγητής του μάνατζμεντ του Κρατικού Πανεπιστημίου

της Πολιτείας Γεωργίας των ΗΠΑ κ. Κώστας Αλεξανδρίδης υπογράμμισε την ανάγκη διεύρυνσης της σκέψης, παροχής καταλλήλων εφοδίων για την επαγγελματική σταδιοδρομία και δημιουργίας καλών και άξιων πολιτών. Επισήμανε ιδιαίτερα την αλληλεξάρτηση των διεθνών χρηματαγορών και την υποχρέωση των επιχειρησιακών σπουδών να ασχοληθούν με τα διεθνή επιχειρησιακά θέματα. Υπογραμμίζοντας το ρόλο των διεθνών επιχειρήσεων και διεθνών ανταλλαγών αναζήτησε λύσεις με τη δημιουργία Τμήματος Διεθνών Επιχειρήσεων ή συντονιστικού οργάνου ώστε τα μαθήματα που σχετίζονται με τη διεθνή επιχείρηση να αναπτύσσονται αρμονικά.

Ο καθηγητής *Monroe Newman* του Πανεπιστημίου Πενσυλβάνια αναφερόμενος στα προσόντα που πρέπει να αποκτήσουν οι σπουδαστές των Οικονομικών Σχολών είναι να έχουν τεχνικές δεξιότητες και να χρησιμοποιούν προηγμένα εργαλεία έρευνας για την κατανόηση του περιβάλλοντος. Τέτοια εργαλεία είναι η στατιστική, η εμπειρική πληροφορία και η οργανωμένη έρευνα. Παράλληλα οι σπουδαστές πρέπει να αυξήσουν τις επαγγελματικές τους γνώσεις και την ευαισθησία τους για τα κοινωνικά φαινόμενα.

β) Προσαρμογή προγραμμάτων σπουδών

Το θέμα της προσαρμογής των πανεπιστημιακών προγραμμάτων στις απαιτήσεις της οικονομικής πραγματικότητας εμφανίστηκε σε πολλές εισηγήσεις, όπου υπογράμμιστηκε η σημασία των νέων τεχνολογιών, της μελλοντικής επαγγελματικής σταδιοδρομίας των πτυχιούχων και των κινήτρων σπουδών.

Ο καθηγητής του Πανεπιστημίου της Γενεύης κ. *Gérald Mentha* αφού αναφέρθηκε στο γεγονός ότι δεν υπάρχουν ιδανικές οργανωτικές δομές που να εφαρμόζονται σε όλες τις μορφές των επιχειρήσεων υπογράμμισε ότι αν εκείνο που προσδιορίζει τον οργανωτικό τύπο είναι οι αντικειμενικοί σκοποί, πρέπει να αναζητούμε κάθε φορά αυτούς τους σκοπούς. Αφού διαπίστωσε ότι η σημερινή οργάνωση τείνει στη δημιουργία ευέλικτων μορφών, αντιπαράθεσε τις αυστηρές και άκαμπτες ακαδημαϊκές δομές για να υπογράμμισει ότι αποτελούν φρένο στην καινοτομία και δεν είναι προσαρμοστικές. Είναι λάθος, είπε, να επιβάλλουμε σε όλες τις Σχολές και όλα τα Πανεπιστήμια την ίδια δομή. Το Πανεπιστήμιο της Γε-

νέυης αποφάσισε, στα νέα προγράμματά του (1988-1991) να δώσει το 40% των νέων θέσεων σε καινοτομικά προγράμματα (projets d'innovation).

Στο θέμα της συνεχούς προσαρμογής των πανεπιστημιακών προγραμμάτων κατέληξε και η εισήγηση του καθηγητού της ΑΒΣΘ κ. *Ελ. Σκαλίδη*, ο οποίος μίλησε για τις διαμορφούμενες σχέσεις του Εμπορικού Δικαίου και των Οικονομικών Επιστημών. Ξεκινώντας από τη διαπίστωση ότι το δίκαιο χαράζει τα πλαίσια της δράσης των οικονομικών μονάδων, υπογράμμισε ότι ο νομικός είναι υποχρεωμένος να καταφεύγει στις οικονομικές επιστήμες για να παρακολουθεί τις συνεχείς μεταλλάξεις της οικονομικής και κοινωνικής ζωής. Παρατήρησε ότι η οικονομική ζωή όλο και περισσότερο διεθνοποιείται, γεγονός το οποίο θέτει για το δίκαιο νέα προβλήματα. Αναφέρθηκε σε νέους Οικονομικούς θεσμούς που παρουσιάζονται σε χώρες της ΕΟΚ και τείνουν να διαδοθούν σ' ολόκληρη την Ευρωπαϊκή Κοινότητα, χωρίς τα εθνικά δίκαια να τους έχουν καταγράψει. Τα πανεπιστημιακά προγράμματα πρέπει να παρακολουθούν αυτές τις εξελίξεις, να ερευνούν και να διδάσκουν τις νέες αυτές νομικές μορφές, όπως π.χ. την Ομάδα Οικονομικού Συμφέροντος που παρουσιάστηκε στη Γαλλία, την υπερεθνική Α.Ε. που εγκαινιάστηκε σε χώρες της ΕΟΚ κ.λ.π. Τέλος, υπογράμμισε τις νέες τάσεις πολιτικοποίησης του δικαίου, ιδιαίτερα μάλιστα του δικαίου των Εταιρειών, μέσα από το οποίο περνούν καινοφανείς θεσμοί, όπως της κοινωνικοποίησης ή της συμμετοχής των εργαζομένων στο κεφάλαιο ή στη διοίκηση των επιχειρήσεων. Τα πανεπιστημιακά προγράμματα πρέπει να προσαρμόζουν την έρευνα και τη διδασκαλία τους στο χώρο αυτό του οικονομικού δικαίου.

Ο πρόεδρος της Οικονομικής Σχολής της Μπρατισλάβας καθηγητής *Βλαδίμηρος Χάτσικ* αναφέρθηκε στην παρούσα κατάσταση και στις προοπτικές του Πανεπιστημίου του, όπου σπουδάζουν 1.800 φοιτητές. Αναφέρθηκε ιδιαίτερα «στις μεταβολές ολόκληρου του συστήματος διοίκησης της εθνικής οικονομίας, και ειδικά στην προτεινόμενη περεστρόικα του οικονομικού μηχανισμού, που επέβαλαν», όπως είπε, «την ανάγκη να επικεντρωθεί η Οικονομική Σχολή στο περιεχόμενο των μεταπτυχιακών σπουδών». Αναφέρθηκε σε μια μελέτη με τίτλο «Η Θεωρία και οι Μέθοδοι του Μάνατζμεντ», η οποία «έγινε αποδεκτή από την οικονομική πρακτική

με ιδιαίτερα υψηλό ενδιαφέρον». Αναφερόμενος στους στόχους των πτυχιακών σπουδών στην Τσεχοσλοβακία είπε ότι επικεντρώνονται στην επικαιροποίηση της ανώτατης εκπαίδευσης ώστε να περιλάβει νέες επιστημονικές και πρακτικές γνώσεις που στοχεύουν στην καινοτομία, στην εξειδίκευση και στην ανακύκλωση της γνώσης. Η εισήγηση του καθηγητού Χάτσικ ήταν μια ευχάριστη έκπληξη για όσους πίστευαν ότι οι χώρες της Ανατολικής Ευρώπης έμειναν ασυγκίνητες μπροστά στις νέες τάσεις του μάνατζμεντ και της οργάνωσης εργασίας.

Ιδιαίτερα ο καθηγητής Κ. Αλεξανδρίδης αναφέρθηκε στο πρόγραμμα σπουδών στον τομέα του διεθνούς μάνατζμεντ, διεθνούς εμπορίου, χρηματοοικονομικών των διεθνών επιχειρήσεων, διοίκηση, στρατηγική και πολιτική των διεθνών επιχειρήσεων. Ένα τέτοιο πρόγραμμα θα δώσει στους φοιτητές τη δυνατότητα να αντιληφθούν τη σχέση μεταξύ κράτους, επιχείρησης και κόσμου.

«Κοινωνιολογία και Οικονομικές Επιστήμες» ήταν το θέμα της εμπεριστατωμένης εισήγησης του καθηγητού του Πανεπιστημίου του Μπόχουμ της Δ. Γερμανίας κ. Παπαλέκα. Αναλύοντας τις ρίζες της κοινωνιολογίας, τις νεώτερες εξελίξεις στην κοινωνιολογική έρευνα και τους άρρηκτους δεσμούς της επιστήμης αυτής με την οικονομική επιστήμη, ο εισηγητής επισήμανε την παρατηρούμενη αποξένωση μεταξύ των δύο αυτών συγγενών κλάδων. «Οι κοινωνιολόγοι πρέπει να ενδιαφερθούν για τις μεθόδους και τα πορίσματα των οικονομολόγων και οι οικονομολόγοι είναι ανάγκη να δώσουν μεγαλύτερη προσοχή στην κοινωνική και πολιτική διάσταση των προβλημάτων». Έτσι μόνο θα ερμηνευθούν περίπλοκα προβλήματα των ημερών μας, όπως η ανεργία, οι ευρωπαϊκές ενοποιητικές διαδικασίες, οι βιομηχανικές ανακατατάξεις, η κατανάλωση, η οικολογία και άλλα φλέγοντα προβλήματα των ημερών μας. Αυτό ήταν το μήνυμα για τις αναγκαίες προσαρμογές της πανεπιστημιακής παιδείας.

γ) Μεταβολές που έρχονται

Οι μεταβολές που προμηνύονται μπροστά στο κατώφλι του 21ου αιώνα ήταν το θέμα που απασχόλησε πολλούς εισηγητές.

Με μια εμπεριστατωμένη εισήγηση η πρύτανης της ΑΒΣΘ κυρία

Μαρία Νεγρεπόντη-Δελιβάνη υπογράμμισε το γεγονός ότι «η παγκόσμια οικονομία προσεγγίζει σ' ένα νέο στάδιο καπιταλιστικής ανάπτυξης» με συσσωρευμένα διλήμματα κοινωνικής και οικονομικής πολιτικής. Στο διεθνή ορίζοντα επιβεβαιώνεται καθημερινά η δεσπόζουσα θέση της «νέας τεχνολογίας» που είναι καθοριστική για τη διεθνή οικονομική τάξη. Παράλληλα νέες αντιλήψεις για το ύψος εισοδήματος σε σχέση με την κατανομή και τη φορολογία του, και επανατοποθέτηση των σχέσεων προσφοράς και ζήτησης με προβάδισμα των οικονομικών της προσφοράς που θα διαδραματίσει ουσιώδη ρόλο στη διαμόρφωση των σχέσεων Βορρά και Νότου και, φυσικά, στην εξέλιξη των περιφερειακών διαφορών. Μπροστά σ' αυτές τις μεταβολές, η Ευρωπαϊκή Κοινότητα αγωνίζεται να εξαφανίσει το τεχνολογικό χάσμα ανάμεσα σ' αυτήν και στις ΗΠΑ και Ιαπωνία και η πανεπιστημιακή παιδεία ζητά να βρει την κατεύθυνση που πρέπει ν' ακολουθήσει. Ποιος λοιπόν θα είναι ο ρόλος μιας οικονομικής σχολής τον 21ο αιώνα; Η εισηγήτρια πιστεύει ότι «πρέπει να είναι η εξασφάλιση του περάσματος της οικονομίας και της στενότερης γεωγραφικής της περιοχής στο μεταβιομηχανικό στάδιο», δηλαδή να παρέχει εκσυγχρονισμένες γνώσεις αλλά και πιο εξειδικευμένες για τις συγκεκριμένες ανάγκες της γεωγραφικής της περιοχής.

Για «δέσμη κρίσεων» μίλησε επίσης η Λέκτορας της ΑΒΣΘ δ. Κωνσταντοπούλου, για να κατηγορήσει τους σύγχρονους οικονομολόγους που εξακολουθούν να χρησιμοποιούν τον τεχνοκρατικό ορθολογισμό του homo economicus σαν το κυρίαρχο μοντέλο σκέψης όταν δηλώνουν π.χ. ότι «η οικονομία πρέπει να λειτουργήσει στη βάση οικονομικών νόμων και κανόνων». Απέρριψε επίσης το σχήμα του homo sociologicus, που αποτελεί την άλλη όψη του ίδιου ορθολογικού νομίσματος και υποστήριξε ότι στον επαναπροσδιορισμό των κοινωνικών επιστημών πρέπει να αναγνωρισθεί η σημασία της έμπνευσης, της ηθικής και της φαντασίας.

Με μια μακρά ιστορική αναδρομή, ο καθηγητής του Πανεπιστημίου Αθηνών κ. Γ. Σαμαράς προσπάθησε να αποδείξει ότι, παρά την εξέλιξη της οικονομικής επιστήμης κατά τον τελευταίο ενάμιση αιώνα, αυτή δεν κατάφερε να φθάσει σε ρυθμούς ανάπτυξης άλλων επιστημών. Μπροστά στις μεταβολές που προμηνούνται, στα φαινόμενα γρήγορης ανάπτυξης ορισμένων οικονομιών και στους λόγους στους οποίους οφείλονται αυτές οι μεταβολές, ο οικονομολόγος

λόγος πρέπει να ανταποκριθεί με μια θεωρητική ανάλυση των συναφών προβλημάτων.

Ο καθηγητής της επιστήμης των υπολογιστών στο κρατικό πανεπιστήμιο του Νέου Μεξικού κ. *Frank Harary* μετέφερε τους συνέδρους στο μαγικό κόσμο της επιχειρησιακής έρευνας και της πληροφορικής, τον κόσμο του 21ου αιώνα, αφού μίλησε για τις κρίσεις που μαστίζουν τον κόσμο και την αντανάκλαση αυτών των κρίσεων στην εκπαίδευση. Η εξοικείωση με τα νέα μαθηματικά εργαλεία, τα γραφήματα, την κατανομή των πόρων, την αλγοριθμική διατύπωση των προβλημάτων αποτελούν μερικά από τα προβλήματα που θα κληθούν να αντιμετωπίσουν οι αυριανοί πτυχιούχοι. Ο κόσμος των υποδειγμάτων δεν αποτελεί θεωρητικό παιχνίδι αλλά λύνει καθημερινά προβλήματα μάρκετινγκ, διοίκησης και οικονομίας.

Στο ίδιο θέμα αναφέρθηκε ο καθηγητής *M. Newman*, ο οποίος είπε χαρακτηριστικά ότι «υπάρχουν πολλά πράγματα για τον κόσμο του 2000 που δεν μπορούμε να γνωρίζουμε», ενώ πρέπει να αντιμετωπίσουμε το ιστορικό δίλημμα απόδοσης των επενδύσεων και το δίλημμα των σχέσεων κατανάλωσης και περιβάλλοντος. Παρόλα αυτά, πρέπει να προβλέψουμε το μέλλον, και μια πρόβλεψη είναι ότι η οικονομική επιστήμη θα παραμείνει πολιτικά δραστήρια και πρέπει να αντιληφθεί τη φύση της οικονομικής υποκίνησης και τις σχέσεις μεταξύ ατόμων και κοινωνίας.

«Πώς θα αντιμετωπίσει το Σχολείο του 2000 την επανάσταση του πνεύματος;» είναι το ερώτημα με το οποίο πήρε μέρος στο συμπόσιο ο Διευθυντής Έρευνας και Ανάπτυξης της Ανωτάτης Σχολής Εμπορικών Επιστημών Μασσαλίας κ. *Georges Trucchi*. Στην εντυπωσιακή εισήγησή του επισήμανε, ανάμεσα στα άλλα, τη διάδοση της λεγομένης τεχνητής ευφυΐας, την εφαρμογή της ευφυΐας σε κοινωνικά προβλήματα (όπως π.χ. την επιτυχή εφαρμογή των μεθόδων των κύκλων ποιότητας στη Γαλλία), και άλλα φαινόμενα που οδηγούν στην άποψη ότι η τεχνολογία εμφανίζεται σήμερα ως ο βασικός παράγων με τον οποίο μπορεί να βελτιωθεί η ανταγωνιστικότητα της επιχείρησης. Ο εισηγητής έκανε λόγο για το νέο μάνατζμεντ που χρεώνεται με την αξιοποίηση των τεχνολογικών πόρων και όχι μόνο των χρηματοοικονομικών πόρων, του μάρκετινγκ και του ανθρώπινου παράγοντα. Ο νέος μάνατζερ

πρέπει να μπορεί να αντιμετωπίζει περίπλοκες καταστάσεις μέσα σ' ένα ασταθές περιβάλλον. Αυτό σημαίνει διαρκή δημιουργική-τητα στον τρόπο σκέψης και δράσης.

Τέλος, η εισήγηση του Λέκτορα της ΑΒΣΘ κ. Κατριβέση αναφέρθηκε στις σημαντικές επιδράσεις, σημερινές και μελλοντικές, της τεχνολογίας στην εκπαίδευση. Ύστερα από μια αξιολογή περιπλά-νηση στο χώρο της πληροφορικής και της μετάδοσης των γνώ-σεων, επισήμανε τις διάφορες κρίσεις στον οικονομικό και κοινω-νικό τομέα για να αμφισβητήσει την ταυτότητα «τεχνολογία και μοντερνισμός ίσον πρόοδος». Μέσα στο κλίμα αυτό η ίδια η φύση της γνώσης άλλαξε. Στο άμεσο μέλλον πρέπει να περιμένουμε ση-μαντικές εξελίξεις (α) στον τομέα της έρευνας και (β) της μεταβί-βασης γνώσεων.

δ) Τα ελληνικά Πανεπιστήμια

Ένα από τα θέματα που ιδιαίτερα συγκέντρωσε την προσοχή των ειση-γητών ήταν το στίγμα πορείας των ελληνικών Πανεπιστημίων σήμερα.

Ο επίκουρος καθηγητής του Πανεπιστημίου Αθηνών κ. Πανεθυμι-τάκης έθεσε μια σειρά από δραματικά ερωτήματα για τον τρόπο που γίνεται σήμερα η εκπαίδευση, «με πενιχρά μέσα, λίγες αίθου-σες και προσωπικό, λίγα βιβλία με προσδιορισμένες αριθμητικά σελίδες και μάλλον δανεισμένο περιεχόμενο». Διαπίστωσε ότι εκεί που φθάσαμε «κανένας δεν πιστεύει στην προσφορά της πανε-πιστημιακής κοινότητας και των πτυχιούχων της. Κανένας δεν πι-στεύει ότι τελικά δεν κυριαρχούν τα δόγματα και η ωφελιμιστική πολιτική. Η πρόταση του εισηγητού ήταν να συνδεθεί η επιστήμη μας με τον τόπο μας και «να δεθεί αρμονικά η παραγωγή με τη συσσώρευση κεφαλαίου».

Ο καθηγητής κ. Δημ. Γερμίδης αναφέρθηκε στο κλίμα Μακαρθι-σμού που επικρατεί σε πολλές Σχολές και πρότεινε «να σταματή-σουν τα πολιτικά κόμματα να τακτοποιούν τους λογαριασμούς τους μέσα στο Πανεπιστήμιο χρησιμοποιώντας σαν μονομάχους-θύματα φοιτητές και διδακτικό προσωπικό. Ζήτησε να συνδυα-στούν με έρευνα οι μεταπτυχιακές σπουδές και να μη απορρίπτον-ται ερευνητικές δωρεές της ΕΟΚ ή του ΝΑΤΟ, να εισαχθεί ο ανταγωνισμός στην Ανώτατη Παιδεία, δηλαδή να καταργηθεί το

κρατικό μονοπώλιο, πράγμα που δεν σημαίνει ιδιωτικοποίηση της παιδείας αλλά ίδρυση ιδιωτικών πανεπιστημίων με το πρότυπο της Ιταλίας και «να καταργηθεί η ψευτοδωρεάν παιδεία και να καθιερωθεί ένα δίκαιο σύστημα πληρωμένης παιδείας για τους φτωχούς φοιτητές».

Για τα προβλήματα της ελληνικής πανεπιστημιακής κοινότητας μίλησε επίσης ο καθηγητής *Μάριος Νικολινάκος*, ο οποίος επισήμανε την παθολογία των ελληνικών ΑΕΙ, που την απέδωσε στον χαρακτήρα του μεταπρατισμού της ελληνικής οικονομίας, στο γεγονός ότι οι κύριοι παραγωγικοί κλάδοι ελέγχονται από ξένο κεφάλαιο και στο γεγονός ότι η ελληνική αστική τάξη επιδίωξε μέσω των ΑΕΙ να διατηρήσει την επικυριαρχία της. Έτσι χαρακτήρισε κάθε αναβάθμιση ως προσπάθεια «εντατικοποίησης» ή προσπάθεια επιβολής ξένων συμφερόντων και ιδιαίτερα της ΕΟΚ. Αυτή η εξωπραγματική, μιμητική, ανεπαρκής και άχρηστη εκπαίδευση οδηγεί απλά στην εξασφάλιση ενός χαρτιού με μορφή εισιτηρίου στην αγορά εργασίας, ιδιαίτερα στο δημόσιο τομέα. Έτσι τα ΑΕΙ ξεκόπηκαν από το περιβάλλον τους και περιφρόνησαν την έρευνα. Βέβαια και σε άλλες χώρες υπάρχει υστέρηση στην εφαρμοσμένη έρευνα, αλλά γίνονται προσπάθειες, όπως στην ΕΟΚ με το πρόγραμμα COMET. Τελιώνοντας πρότεινε να αναγνωρίσουμε την αποτυχία της τελευταίας εκπαιδευτικής μεταρρύθμισης που οδήγησε σε κομματικές και παραταξιακές διαμάχες, σε μετριότητα, αδράνεια και επαρχιωτισμό και να ζητήσουμε από την κυβέρνηση, οποιαδήποτε κυβέρνηση, να πάρει το θάρρος να κάνει μια ριζική αναμόρφωση της παιδείας, από το δημοτικό σχολείο μέχρι το Πανεπιστήμιο.

Ο καθηγητής του Πανεπιστημίου Μπόχουμ κ. *Παπαλέκας* πρότεινε για τα ελληνικά Πανεπιστήμια λιγότερες εξετάσεις και περισσότερες γνώσεις, λιγότερα θεωρητικά προγράμματα και περισσότερη υλοποίηση, λιγότερη πολιτική και ιδεολογία και περισσότερο επιστημονικό ήθος.

Για το ίδιο θέμα ο Οικονομικός Επίτροπος του Ο.Ε.Ε. κ. *Ν. Κυριακίδης* ζήτησε από τα Πανεπιστήμια να παρέχουν περισσότερη γνώση, συνεργασία με πνεύμα αμοιβαίου σεβασμού και μακριά από κομματικές διαμάχες των καθηγητών με τους φοιτητές. Πρότεινε διάλογο ανάμεσα στους κοινωνικούς φορείς, στις παραγωγικές τάξεις και στα επιστημονικά επιμελητήρια.

Την επίδραση του συστήματος των εισαγωγικών εξετάσεων στα Πανεπιστήμια ερεύνησε ο Λέκτορας της ΑΒΣΘ *Γιάννης Παπαδημητρίου*. Με βάση τα δεδομένα μιας σημαντικής προσωπικής έρευνας, ο εισηγητής ανέλυσε τη σύνθεση των εισαχθέντων κατά φύλο, κατοικία γονέων, περιοχή προέλευσης, επάγγελμα πατρός κλπ., έθεσε το κρίσιμο ερώτημα αν οι οικονομικές σχολές θα δέχονται φοιτητές που επιθυμούν να κάνουν οικονομικές σπουδές ή θα δέχονται αυτούς που έτυχε να επιλέξουν την οικονομική κατεύθυνση για να εξασφαλίσουν ένα πτυχίο. Το ερώτημα, που ακούστηκε σαν παραδοξολογία από τους ξένους ακροατές, αποτελεί ένα κρίσιμο θέμα για το μέλλον των ελληνικών πανεπιστημίων.